

ARANKA KOCSIS

BÚČ- OBČIANSKE ZDRUŽENIE PRE KULTÚRU A TURISTIKU

Organizácia vznikla v auguste roku 1999, dva mesiace po tom ako vstúpil do platnosti zákon upravujúci činnosť neziskových organizácií. Občianske združenie založil jeden manželský pár: manžel bol kultúrny pracovník, 39 rokov pracoval v miestnom kultúrnom dome ako vedúci pracovník. Po tom, ako bola obec prinútená dať kultúrny dom do prenájmu súkromnému podnikateľovi, prišiel o prácu, zamestnal sa v poľnohospodárskom družstve a zároveň začal podnikateľ. Jeho manželka pracovala v materskej škole, v súčasnosti je na dôchodku. Muž zomrel 4 roky po založení združenia, v roku 2003, od toho času sa o záležitosti združenia stará prevažne jeho vdova.

Zájazdy, ktoré manželia (hlavne manžel) organizovali pre obyvateľov obce v posledných rokoch, desaťročiach, môžeme považovať za predzvesť a zbieranie skúseností pre vznik tohto združenia. Ako vedúci pracovník kultúrneho domu riadil civilné organizácie, ale hlavne organizoval priateľské a kultúrne výlety, návštevy a výmenné pobyty hlavne s výrobcami z Kecskemétu a z Tiszakécsku, z ktorými poľnohospodárske družstvo udržiavalo priateľské vzťahy. Obyvatelia Búču vďaka týmto priateľským vzťahom pravidelne cestovali do Maďarska, a pre obyvateľov Kecskemétu a Tiszakécsku organizovali zájazdy po Československu, napríklad do Prahy, Brna a podobne. O myšlienku vidieckej turistiky sa manžel začal zaujímať v druhej polovici 90. rokov, za účelom zbierania skúseností často cestoval do Maďarska a Rakúska. Myšlienku, aby tieto poznatky uplatnil v praxi mu, podľa slov jeho vdovy, vnukla jedna stredo európska konferencia v Budapešti, ktorá sa venovala téme zblížovania kultúr prostredníctvom turistiky.

Aby bolo možné združenie založiť, pridal sa k nim ešte jeden manželský pár a tak splnili podmienku zákona týkajúcu sa počtu zakladateľov (na založenie občianskeho združenia musia byť minimálne traja zakladatelia). Štyria zakladajúci členovia sa stali zároveň vedúcimi pracovníkmi združenia a sú nimi dodnes okrem medzičasom zosnulého manžela. Manžel bol predsedom združenia, kým žil. Od jeho smrti pracujú ďalej za zmenených podmienok.

Okrem vedúcich pracovníkov má občianske združenie aj podporujúcich členov. Kto v akejkoľvek forme pomohol práci občianskeho združenia, aj keď nepochádza z obce, je považovaný za podporujúceho člena. Pretože toto členstvo neberú príliš oficiálne, neevidujú, koľko členov majú. V prvom rade sem patria búčania- tí majitelia domov a pivníc z Búču, ktorí podnikajú v oblasti vidieckej turistiky a svoje pivnice a sedliacke domy prerobili na penzióny. V podnikaní si spolu so zakladajúcimi členmi navzájom pomáhajú a spolupracujú pri realizovaní jednotlivých podujatí združenia. V súčasnosti sú v obci štyri rodiny podnikajúce v tejto oblasti. Podporujúcimi členmi sú aj tí obyvatelia, ktorí sa na niektorých podujatiach združenia prezentujú výrobkami charakteristickými pre Búč (víno, pálenka, hrozno, slanina, klobása, pagáče, štrúdla).

Dôležitými podporujúcimi členmi združenia sú aj tie ženy z rôznych kútov krajiny, ktoré šijú oblečenie pre bábky predvádzajúce kroje pre jednotlivé obce, tieto ženy sa združenie snaží pravidelne každoročne pozvať na obyčajné stretnutie alebo na stretnutie spojené s ďalším vzdelávaním.

Podľa slov zakladajúcich členov združenia je cieľom združenia, v uvoľnenej atmosfére spájať predovšetkým podnikateľov z Búču ale na úrovni maďarov žijúcich na Slovensku aj tých podnikateľov, záujemcov, sponzorov, ktorí chcú sa realizovať v turistike spojenej s kultúrou, alebo opačne v kultúre spojenej s turistikou nielen pre vlastnú spokojnosť ale aj pre dobro svojho regiónu.

Pracovné podmienky

Združenie nemá svoje stále sídlo a nevlastní žiadnu budovu. Zakladajúci manželský pár, respektíve v súčasnosti už len pozostalá manželka zabezpečujú, respektíve zabezpečovali chod združenia z vlastného bytu. Celé kancelárske zariadenie tvorí jeden laptop z druhej ruky, ktorý získali darom od jedného nemenovaného maďarského združenia.

Ich príjmy pochádzajú hlavne z rôznych dotácií, ako: oproti minulosti sa zmenili podmienky zapožičiavania bábok na prezentáciu krojov, ktoré v minulosti zapožičiavali bez poplatku, v súčasnosti pýtajú poplatok (= 1500,- Sk za jednu výstavu) a z času na čas pýtajú poplatok na niektorých podujatiach vo forme príspevku na trovy. Čo sa týka podaných žiadostí o dotáciu, môžu prehlásiť, že sú úspešní. Podľa slov vdovy sa na každom mieste, na ktoré sa obrátili s prosbou o pomoc, stretli s ochotou pomôcť a všade im podali pomocnú ruku: v obci zo strany samosprávy, občianskych združení ako aj obyvateľstva,

tiež zo strany rôznych združení a nadácií v Maďarsku, takisto zo strany slovenského ministerstva kultúry. Podľa jej názoru je tomu tak, v prvom rade preto, lebo témy nimi podaných žiadostí o dotácie sú vďačné, sú to záležitosti, ktoré môže podporiť každý. Pravidelne sa zúčastňovali konkurzov v nadácii Illyés, rozlične im pomohol aj Svetový zväz Maďarov, Rákócziho únia, Nadácia maďarskej kultúry, najväčší obnos peňazí však obdržali z Ministerstva kultúry z fondu určeného pre národnostné menšiny. Väčšinou im všade prisúdili iba menšie čiastky peňazí, v sume okolo 5-10 000 Sk, čo postačovalo na pokrytie nákladov na jedno podujatie, alebo jednej objednávky kolekcie bábok na prezentáciu krojov (preto rozširovanie zbierky v podľa ich vlastných slov pokračuje veľmi pomaly). Ale vďaka peniazom získaných cestou konkurzov mohli doteraz napredovať.

Život združenia

Združenie je činné v dvoch oblastiach. Prvou oblasťou je vidiecka turistika, vlastné podnikanie jej členov, organizovanie kultúrneho a turistického programu pre návštevníkov. S touto oblasťou sú spojené samovzdelávacie aktivity. Druhou oblasťou, ktorej sa venujú je rozširovanie zbierky bábok prezentujúcich kroje Hornej zeme a ich vystavovanie, dlhodobým cieľom je zriadenie múzea pre tieto bábky, respektíve kroje pod názvom Dom krojov Hornej zeme.

a) Vidiecka turistika

K prvým podnikateľom v oblasti vidieckej turistiky v obci patrili už vyššie spomínaný manželský pár zakladajúci združenie, ktorý v susedstve svojho rodinného domu zakúpil starší vidiecky dom (z bankového úveru) a dom prerobili na penzión tak, aby vyhovoval požiadavkám vidieckej turistiky. Dom vylepšili o verandu z oblúkmi, zriadili 7 hosťovských izieb a zariadili nábytkom získaného z vlastnej rodinnej zbierky a z antikvariátov- ako hovorí majiteľka, dom týmto získal ľudový ráz a od roku 1999 dom prevádzkujú pod názvom „Penzión Emese“. Zo začiatku mali vážne starosti pre nedostatok návštevníkov. Prvými návštevníkmi boli účastníci podujatí, respektíve vystupujúci na podujatiach organizovaných združením v spolupráci s inými občianskymi združeniami (napríklad hostia pozvaní pri príležitosti odhalenia sochy a pod.). Dnes už, ako sami hovoria, nemajú problémy s klientelou, sú v stálom spojení s jednou bratislavskou a jednou nemeckou cestovnou kanceláriou, ktoré ich „zásobujú“ návštevníkmi hlavne z Čiech, Poľska, Nemecka a Holandska.

Na brehu rybníka nachádzajúceho sa na okraji dediny na Pivničnej ulici prebudovali majitelia pivníc spolu tri pivnice na budovy vhodné pre prijímanie návštevníkov. Počas minulých rokov sa postupne rozširoval aj okruh ich klientov a v súčasnosti majú aj oni stálych návštevníkov, ktorí sa k nim vracajú, hlavne zo severných častí Slovenska, z Poľska, Nemecka, Holandska a Maďarska.

V počiatočnom období združenie každoročne organizovalo viacdnové podujatie s názvom „*Dvorné slávnosti penziónu Emese*“, v rámci ktorých členovia združenia pre záujemcov organizovali konferencie, ďalšie vzdelávanie, prednášky a ukážky ľudových remesiel s cieľom napomôcť rozvoju vidieckej turistiky takým spôsobom, že podporovali udomácnenie sa takej pohostinnosti, ktorá okrem ubytovania návštevníkom zabezpečuje aj sprievodné aktivity, ktoré sa zakladajú na miestnych tradíciách, čerpajú z miestnych obyčajov.

Témou konferencií bolo spojenie kultúry a turistiky, možnosti ich spoločného stvárnenia a fungovania, venovali sa tiež otázkam zachovania ľudových tradícií a hodnôt. Pozývali maďarských aj slovenských prednášateľov, popredných predstaviteľov a najlepších odborníkov z oblasti týkajúcej sa danej problematiky. V rámci Dvorných slávností Penziónu Emese zorganizovali aj Dni medu, na ktorých sa zaoberali úlohou medu v tradičnej kultúre a v modernej výžive. V roku 2001 pozvali z Čiech, Maďarska a rôznych kútov Slovenska tých, ktorí majú svoje korene v obci Búč. Zorganizovali mnoho tréningov zameraných na problematiku písania súbehov a prednášok s pozvanými prednášateľmi viac či menej sa týkajúcich otázkam vidieckej turistiky. Venovali sa napríklad podmienkam prevádzkovania súkromných múzeí a skanzenov, možnostiam prepojenia festivalov a turistiky, múzeami a pamiatkami v okolí Komárna, búčskou chránenou oblasťou a pod. Každé podujatie sa podľa terajšieho zvyku nieslo v duchu nejakého motta, tak napríklad: mottom „*Jazyk a vlasť- pod'te domov.*“ pozývali tých, ktorí pochádzajú z obce. Ďalšie mottá boli napríklad: „*Buďte turistami doma.*“ „*Dones si zo sebou to, o čo sa môžeš podeliť!*“ Každoročné stretnutie žien, ktoré šijú kroje pre bábky je tiež vždy spojené s nejakým turistickým programom.

Do organizácie niektorých podujatí je zapojená takmer celá obec, a niektorí dostanú príležitosť, aby na týchto podujatiach svoje vlastné typicky búčske produkty (vino, pálenka, klobása, slanina, pagáče, štrúdl'a) predali.

Penzión Vintop-Karkó

Neoficiálne je so združením spojený aj majiteľ penziónu Vintop-Karkó, ktorý v tejto oblasti pôsobí síce iba tretí rok, ale už v nej dosiahol významné úspechy.

Pôvodným povolaním poľnohospodársky inžinier bol po dlhé roky strojárskym odborníkom miestneho poľnohospodárskeho družstva. Po prevrate začal ihneď podnikáť v oblasti poskytovania služieb v poľnohospodárstve, vykonával poľnohospodárske práce v Maďarsku, na Slovensku a v Čechách. Vlastní vysokovýkonné poľnohospodárske stroje, ktoré zakúpil pomocou bankového úveru a na lízing. V súčasnosti vlastní šesť kombajnov John Deere a šesť traktorov s výkonnosťou 250-300 koní. Pretože má pocit, že v tejto oblasti pomaly ubúda pracovných príležitostí (v každej z troch uvedených krajín narastá počet poľnohospodárskych strojov vo vlastníctve súkromne hospodáriacich roľníkov), chce zmeniť predmet svojho podnikania.

Ako hovorí do podnikania v oblasti turistiky sa pustil bez akejkolvek prípravy a odborných vedomostí. Na úpätí kopca s vinohradom postavil 36 miestny penzión s pekným výhľadom na Dunaj a na severné výbežky pohoria Gerecse. Jeho penzión však nezodpovedá podmienkam vidieckej turistiky (okrem iného aj preto, že sa v ňom nachádza reštaurácia), preto nemôže rátať s tými klientmi a spoluprácou tých cestovných kancelárií, s ktorými sú v kontakte ostatní majitelia penziónov v obci. Z tohto dôvodu teraz rozširuje svoj penzión, aby sa dostal do inej kategórie a mohol tak spolupracovať s cestovnými kanceláriami, ktoré organizujú autobusové zájazdy po krajine.

K jeho penziónu patrí aj novo vysadený vinič rozprestierajúci sa na ploche 18 hektárov, z ktorého by mali toho roku po prvý krát zbierať úrodu. V tejto výsadbe viniča sa nachádza 15 druhov viniča, ktoré sem majiteľ pokusne vysadil, aby zistil, ktorému druhu sa v týchto klimatických podmienkach darí najlepšie, pretože v súčasnosti sa v podnikaní zamerlal na organizovanie podnikových podujatí a na organizovanie ochutnávok vín. Na zorganizovanie jeden a pol hodinového programu pre skupiny je, ako hovorí, potrebné zabezpečiť aspoň 15 druhov vína. Z červenými vínami z vlastnej výroby, ktoré pre chýbanie vlastnej úrody hrozna vyrobil z kupovaného, už získal dve ocenenia- jedno celoštátne a jedno medzinárodné.

Pravidelne spolupracuje so združením aj s majiteľmi ostatných penziónov a to tak, že si navzájom posielajú hostí, ak u jedného z nich nepostačuje kapacita ubytovania, zúčastňujú sa podujatí toho druhého a podobne.

b) Kroje Hornej zeme na bábkach

Príprava bábok prezentujúcich kroje Hornej zeme sa začala v roku 1998 v Únii maďarských pedagógov na Slovensku v rámci ich programu školského zápisu. Všetci členovia výboru boli pedagógovia, z ich radu pochádzal jeden zo zástancov názoru (ktorý bol aj jedným zo zakladajúcich členov neskôr založeného združenia), aby maďarské deti, ktoré prichádzajú na zápis do miestnej základnej školy, tento zápis vnímali aj prostredníctvom spoznávania miestnych tradícií a miestnej kultúry.

Prvú výstavu otvorili 15. marca 1998 v Komárne pri príležitosti 150. výročia maďarského boja za slobodu a boli na nej prezentované kroje deviatich obcí. V prvom roku organizovalo výstavy združenie a to na mnohých miestach Maďarmi obývanej oblasti. Potom sa zbierka prostredníctvom jej opatrovateľa dostala do vlastníctva združenia. Zbierka sa postupne rozširovala, v súčasnosti prezentuje kroje 41 obcí, každý kroj na jednej rodine, čiže na skupine pozostávajúcej zo siedmych bábok, na troch generáciách, čím okrem prezentácie bohatstva jednotlivých krojov chcú vyjadriť aj „odkaz generácií.“ Toho roku dosiahli hranicu 200 výstav. Bábky neboli vystavované iba na Maďarmi obývaných oblastiach Slovenska, v školách, materských školách, na pedagogických metodických dňoch, festivaloch, kultúrnych podujatiach týchto oblastí, ale boli vystavované už aj v Maďarsku, Čechách a dokonca v roku 2000 aj na Svetovej výstave v Hannoveri. Najnovšie sa chystajú do Strassburgu na pozvanie poslanca Európskeho parlamentu za Stranu maďarskej koalície. Možnosti vystavovania nevyhľadávajú a výstavy neorganizujú samotní členovia združenia, ale vždy organizátori daného podujatia. Oni „pozývajú“, respektíve si zapožičiavajú zbierku bábok, za čo združenie najnovšie vyberá poplatok.

Kusy odevu, ktoré majú bábky oblečené šijú ženy tej obce, ktorej kroj bábka prezentuje, pretože najlepšie poznajú zvyklosti odievania danej obce. Sami bábky zhotovujú v Mezőkövöse umeleckí remeselníci, ktorí tieto bábky s črtami tváre charakteristickými pre Hornú zem navrhli osobitne pre túto kolekciu.

Veľkým plánom je, aby mala táto zbierka svoje stále miesto v múzeu. Budovu už získali, jeden zo zakladajúcich členov združenia predal združeniu na tieto účely za symbolickú jednu korunu starý sedliacky dom zo svojho rodinného dedičstva. Na renováciu domu je však potrebný väčší obnos peňazí, ktorý chcú získať hlavne prostredníctvom žiadostí o dotácie. Za týmto účelom už raz aj zorganizovali zbierku: počas roka aj pol na viacerých po sebe

nasledujúcich výstavách bábok umiestnili urnu určenú na túto zbierku. Spolu vyzbierali sumu 15 000 korún, z ktorej financovali zavedenie kanalizácie do budovy. Neskôr sa zbierky vzdali, pretože vzhľadom na to, aké malé sumy sa pri jednotlivých príležitostiach vyzbierali, zbierka vyžadovala príliš veľa administratívnej a organizačnej práce.

Záver

Združenie za uplynulých osem rokov úspešne podporovalo podnikanie a začiatky v podnikaní svojich členov a záujemcov v oblasti vidieckej turistiky prostredníctvom organizovania rôznych foriem samovzdelávania, konferencií, tréningov, dní otvorených dverí.

Šťastne zvolený je aj spôsob, ako podnecuje svojich členov na zachovávanie miestnych tradícií, hodnôt sedliackej kultúry a kultúrnych a prírodných hodnôt regiónu v ich podnikaní. Týmto vytvára miestnej kultúre možnosť, aby sa v spojení s turistikou naďalej zachovala.

Je však otázne, či sa podnikanie v oblasti vidieckej turistiky v tejto obci dokáže posilniť a či v obci vzrastie počet rodín podnikajúcich v tejto oblasti. Otázne je aj to, či sa po odoznení počiatočnej eufórie a po zostarnutí zakladajúcich členov združenia nájde niekto, kto udrží členov združenia pokope, bude pokračovať v jeho činnosti a bude vedieť dlhodobo zabezpečiť trvalé štátne fórum pre zainteresovaných v oblasti vidieckej turistiky v tejto oblasti Slovenska.